

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ПОТРЕБАМИ*

Юлія РІБЦУН, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Яремченка НАПН України, м. Київ, Україна: logoruli@ua; <http://logored.in.ua>; orcid.org/0000-0002-2672-3704; <http://www.researcherid.com/rid/O-9175-2016>; Web of Science ResearcherID O-7464-2016

Зміст розвитку	Орієнтовні показники розвитку учнів	Основні вектори корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи
❖ Емоційно-вольовий та ціннісно-смысловий розвиток. Можливі форми роботи: бесіда «Будь уважним і чуйним», обмін думками «Навіщо тваринам хвости?», «Які вони, шкідливі звички?»; дидактичні ігри та вправи «Добре слово лікує», «Куточок природи», «Пори року»; рухливі ігри, психогімнастика «Пашина ідалія», «Із зернятка до рослини», «Я – дівчинка (хлопчик)», мімічна гімнастика, проблемні ситуації, мультимедійні засоби, м/ф; прогулянка зі збільшувальним склом «Хто помітить більше цікавинок?»;	<i>Природа і ми</i> • має уявлення про те, що: – усе живе (рослини, тварини, люди) потребує води, тому її треба берегти; – зелені насадження корисні для людини, тому за ними слід доглядати і охороняти їх; – птахи взимку потребують допомоги людини, тому варто підгодовувати їх; • здоров'я – це не тільки гарний фізичний стан, а й позитивні емоції; – позитивні емоції покращують, а негативні, навпаки, погіршують здоров'я; • отримує задоволення від догляду за рослинами, рибками в куточку природи (під керівництвом педагога); • радіє позитивним змінам у розвитку рослин і засмичується, коли вони хворіють; • знає: – свою статть, поводить себе відповідно до її моральних еталонів: проявляє витримку, мужність, уміння захистити, допомогти та підтримати / проявляє співчуття, доброту, ніжність, відчуває красу і гармонію власного тіла (з допомогою педагога); – що шкідливі звички (переїдання, уживання немитих овочів і фруктів, уживання їжі немитими руками тощо) негативно впливають на стан здоров'я людини;	Формування основ психоемоційного і морального здоров'я. Створення мотиваційної бази здорового способу життя. Створення і розширення семантичних полів «здоров'я», «зелені насадження». Розвиток емоційно-образної пам'яті на основі безпосереднього сприймання предметів і явищ оточуючої дійсності. Розвиток інтелектуальних почуттів радості та чи здивування при пізнанні нового, невідомого, позитивного. Розвиток натуралістичного, внутрішньо-, міжособистісного, вербального інтелекту. Конкретизація та узагальнення початкових і елементарних знань і уявлень про предмети і явища навколишньої дійсності.

Закінчення. Початок див. «Особлива дитина...» №№ 1, 2, 2022

досліди «Властивості води», «Чи може шкіра відчувати біль?», «Як працюють легені?» (кульки); точковий масаж «Чарівні крапки»	• дотримується розпорядку дня, виконує правила особистої гігієни, підтримує чистоту в одязі та речах, приміщенні	Виховання інтересу до себе як особистості та оточуючого середовища
	Узагальнення (1 год)	Формування знань та уявлень про навколишній світ. Формування еталонних уявлень. Розвиток натуралістичного, вербального, логіко-математичного, просторового інтелекту. Розвиток логічного мислення на основі порівняння, узагальнення та класифікації об'єктів навколишньої дійсності за суттєвими функціональними і родо-видовими ознаками. Розвиток мисленнєвих операцій групування і класифікації як практичних засобів запам'ятовування і відтворення навчального матеріалу. Виховання пізнавально-мовленнєвої активності, інтересу до дослідницької діяльності
❖ Когнітивний розвиток. Можливі форми роботи: бесіда «Що ти знаєш про здоров'я?», дидактичні ігри та вправи «Диво-світ навколо нас», «Цілючі диво-овочі», спостереження, екскурсії, дослідницька діяльність, психогімнастика «Рослини ожили», «Рослинка-здоровинки», «Пригоди краплинки», розумова гімнастика, мультимедійні засоби; обмін думками «А що було б, якби зникли всі рослини?»; роздуми «Сміття природне та залишене людиною»; міркування «Хто сильніше: людина чи природа?»; дискусія «Чому воду називають чарівницею?»	• має уявлення про: — значення природи в житті людини; — потреби тієї чи іншої кімнатної рослини в кількості вологоти відповідно до клімату їх батьківщини (сукуленти → засушливі регіони → мала кількість води); — лікарські рослини, їх роль у лікуванні людини; — вітаміни, рослинні продукти (зелень, овочі, фрукти), що необхідні для нормальної життєдіяльності організму людини і є профілактичним засобом проти багатьох хвороб; • диференціює (з допомогою педагога): — живу і неживу природу; — природні і рукотворні об'єкти, називає їх; — працю і відпочинок; • уміє помічати зміни в природі залежно від пір року і погоди; прагне розповідати про них; • розглядає дрібних комах (сніжинки) через лупу, розповідає про побачене (під керівництвом педагога); • шляхом дослідницької діяльності визначає (під керівництвом педагога), що: — вода на морозі перетворюється на лід, при нагріванні — на пару; — солодка вода не замерзає, тому дерева не мерзнуть узимку; — сонце дає тепло і світло, без них рослина гине; — коли хочеться пити, можна з'їсти соковитий фрукт і спрага мине; — гілочка, поставлена взимку у воду на підвіконня, розпускається, а надворі — гине (з допомогою педагога)	Збагачення мовленнєвого та загального життєвого досвіду. Сприяння саморозвитку мовленнєвої системи. Формування правильних оптико-акустико-вимовних образів звуків.
❖ Мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи: бесіда «У світі природи», дидактичні ігри та вправи «Чутливе вушко», «Розповідаймо», розучування прислів'їв і приказок,	Узагальнення (1 год)	• чує звуки природи і розрізняє їх; • упізнає голоси знайомих птахів, намагається звукоімітувати їх; • диференціює і правильно називає (з незначною допомогою педагога): — окремі кімнатні, садові, лугові і лісові квіти; — зуби в людей і тварин, зубчики в часнику та гречінці, зубці в пилки; — руки і ноги в людей, лапи в тварин, крила в птахів;

ПОШУКИ І ЕКСПЕРИМЕНТИ

віршів про здоров'я та здоровий спосіб життя; мотиваційно-активізуючі; динамічно-мовленнєві; фонетико-фонематичні; словниково-символічні; морфологічно-семантичні; граматично-значеннєві; синтаксично-інформативні ігри та вправи; мультимедійні засоби; складання розповіді «Що людина отримує від природи?»; обмін думками «Як розмовляють глухі люди?»	• називає (за наслідуванням, спражено, відображено за педагогом, іншими учнями, поскладове промовляння; промовляння, акцентоване на важких для вимови дитинного звуках): — пори року, їх основні ознаки; — органи чуття, знає про їх роль у житті людини; — предмети гігієни, розповідає про їх призначення, уміє користуватися ними; — риби, рослини в куточку природи; дерева, квіти, птахи, які бачить на шкільному подвір'ї; — ознаки гарного здоров'я (відсутність хвороб, гарний апетит, бадьорий настрій, міцний сон); • уміє утворювати (з опорою на наочність, зразок, схему-алгоритм, наведені запитання педагога): — відносні прикметники від іменників-назв дерев (клен — кленовий, береза — березовий); — відносні прикметники від іменників-назв матеріалу (глина — глиняний, скло — скляний, дерево — дерев'яний, метал — металевий); — іменники на позначення природних явищ від іменника і дієслова (листя + падати = листопад); • розглядає серію картинок із зображенням розвитку рослини, викладає їх у потрібній послідовності, складає розповідь (з допомогою педагога); • складає: — зв'язну розповідь за сюжетною картинкою; — описову розповідь (з опорою на натуральну наочність (овочі, фрукти або їх муляжі), зразок, схему, алгоритм, наведені запитання педагога)	Збагачення словника новими лексемами з абстрактним значенням, їх диференціація. Формування семантичного поля часу. Розвиток зорово-просторового гнозису, симульованого аналізу та синтезу. Розвиток вербальної пам'яті на основі активізації асоціативних словесних зв'язків синтагматичного, тематичного і парадигматичного типів. Розвиток натуралістичного, вербального, музичного, тілесно-кінестетичного інтелекту. Конкретизація та узагальнення елементарних знань і початкових уявлень про предмети і явища навколишньої дійсності. Виховання бажання ділитися своїми знаннями, враженнями з ровесниками і дорослими, використовуючи мовлення
❖ Психосоціальний розвиток. Можливі форми роботи: бесіда «Домашні улюбленці», психогімнастика «Мій настрій», «Я у світі», мімічна гімнастика, проблемні ситуації	<i>Узагальнення (1 год)</i> • розуміє, що гарний настрій допомагає в налагодженні дружніх стосунків і спілкуванню загалом; • має уявлення про: — особисту гігієну, здоровий спосіб життя (режим дня, загартування, вітамінна їжа, заняття спортом), фізичну культуру як невід'ємну складову загальної культури людини; — залежність стану здоров'я від якості та вітамінної насиченості харчування; • піклується про домашніх улюбленців, мешканців класного куточка природи; • вчасно звертається за допомогою до дорослого при поганому самопочутті; • співвідносить частини доби зі змістом режимних моментів (з незначною допомогою педагога);	Формування основ соціального здоров'я. Формування вміння діяти самостійно, відповідно до суспільно значущих вимог. Розвиток відчуттів різної модальності (голоду, спраги, болювих, температурних). Розвиток натуралістичного, внутрішньо-, міжособистісного, вербального інтелекту. Виховання адекватної настанови на досягнення бажаного результату, уміння усвідомлювати мотиви власних і чужих вчинків

• дотримується правил: — безпеки життєдіяльності в природі і побуті; — культури прийому їжі; — збереження пози сидіння за партою; • звергається до однокласників із врахуванням їх статі та особистісних якостей	• дотримується правил: — безпеки життєдіяльності в природі і побуті; — культури прийому їжі; — збереження пози сидіння за партою; • звергається до однокласників із врахуванням їх статі та особистісних якостей	• дотримується правил: — безпеки життєдіяльності в природі і побуті; — культури прийому їжі; — збереження пози сидіння за партою; • звергається до однокласників із врахуванням їх статі та особистісних якостей
❖ Фізично-мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи: сюжетно-рольові ігри «Маленькі кухарі», «Друзі природи», рухливі ігри, кінезотерапевтичні, логоритмічні вправи, вправи на нормалізацію постави, профілактику плоскостопості, зняття м'язового та психоемоційного напруження, самомасаж обличчя, вушних раковин, пальців, рук за допомогою су-джоків, масажних м'ячиків і без них, артикуляційні, дихальні, голосові вправи, коригуюча гімнастика для очей, сухий басейн з крул	• уміє чергувати активну діяльність і відпочинок (під керівництвом педагога); • усвідомлює важливість для організму щоденного якісного виконання фізкультурно-оздоровчих вправ; • бере посильну участь у спортивно-оздоровчих святах і розвагах, демонструючи рівень загальної витривалості, швидкості, спритності, сили, гнучкості, рівноваги (під керівництвом педагога); • ріже овочі для салату, дотримуючись правил безпеки поведінки; • виготовляє годівнички із коробок, пляшок (з допомогою педагога); • працює в куточку природи, коментуючи виконувані дії: — саджає цибулю в ящик, поливає, розпушує землю; — витирає листя кімнатних квітів, поливає, розпушує землю (з незначною допомогою педагога); • збирає природний матеріал (для виготовлення іграшок), насіння дикорослих рослин (для підгодовування пташок взимку) та квіткове насіння (для висівання на работках)	• уміє помічати красу природи в будь-яку пору року, частину доби, погоду і милуватися нею; • помічає, що естетично оформлена страва збуджує апетит; • прагне допомагати вдома прикрашати страви; • слухає музичні твори П. Чайковського із серії «Пори року», прагне впізнати пору року (з допомогою педагога); • бере участь у сезонних святах і розвагах (під керівництвом педагога); • допомагає педагогу прикрашати приміщення класу символами певної пори року (під керівництвом педагога); • розучує пісні, віршовані мініатюри про природу (з допомогою педагога); • прагне прикрашати подвір'я школи насадженими квітами чи куцями;
❖ Художньо-мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи: бесіда «Чотири бажання», хвилини милування, природою, монотипія, аплікація, ліплення, конструювання, оригамі, коригуюча гімнастика для очей, мультимедійні засоби; виготовлення альбому «Лікарські рослини», «Червона Книга України»	Формування основ фізичного здоров'я. Підвищення енергетики кори головного мозку. Розвиток кінестетичних і пропріоцептивних відчуттів. Розвиток кінетичного та кінестетичного праксису, зорово-моторної координації. Розвиток темпо-ритмічних характеристик рухів, психомоторики. Розвиток зорово-просторового гнозису, стимульованого аналізу та синтезу. Розвиток тілесно-кінестетичного, просторового, натуралістичного, вербального, музичного інтелекту. Виховання інтересу до рухової активності як складової здорового способу життя	Формування природничих знань засобом діяльності ЛОГО-АРТ. Формування навичок гармонійного поєднання роботи з різними художніми матеріалами та інструментами при виконанні творчих завдань. Розвиток просторового, натуралістичного, вербального, музичного, тілесно-кінестетичного інтелекту. Виховання вміння бачити красу природи незалежно від погоди і сезону.

	• складає букети з осіннього листя, трав, квітів (під керівництвом педагога); • виготовляє поробки, аплікації з природного матеріалу, розповідає про послідовність їх виконання (з допомогою педагога); • малює елементарні пейзажі, складає розповідь за їх змістом (з допомогою педагога); • спільно з однокласниками створює образ осіннього дерева, використовуючи нетрадиційні методи малювання (долоньки; зимового лісу – сіль; друкування; монотипія; квітучого саду – тампончики) (з допомогою педагога); • друкує за допомогою листя візерунки, пейзажі (з допомогою педагога)	Виховання естетичного бачення світу, бережливого ставлення до природи
❖ Художньо-мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи: бесіда «Неповторний світ краси», відвідування виставок, розгляд художніх виробів, хвилини милування виробами), слухання музики, підготовка до святкових заходів, психогімнастика «Барви емоцій», коригуюча гімнастика для очей, мультимедійні засоби: обмін думками «Що тобі подобається в роботах народних майстрів?»; екскурсія до кімнати народознавства; розгляд витинанок, створення візерунків з використанням рослинних елементів і геометричних фігур	Учень / учениця: • відчуває і намагається виразити невербальними (мімікою, рухами, засобами образотворчої, музичної, трудової, конструктивної, театралізованої діяльності) та мовленнєвими засобами (за допомогою педагога) емоційне ставлення до багатства барв і звуків у навколишньому середовищі і в мистецтві, краси рукотворних виробів майстрів, предметів художньо-трудової діяльності учнів старших класів; • помічає естетичні зміни в середовищі класу, школи перед святами, по можливості пояснює причини таких змін, висловлює своє ставлення стосовно них (за допомогою педагога); • прагне ознайомитись з національним декоративним розписом, вишивкою, писанкарством, милуватися роботами народних майстрів; • бере посильну участь у підготовці до святкових заходів; • прагне брати участь у внутрішньокласних театралізованих виставах, іграх-драматизаціях, супроводжуючи створений образ певними звуконаслідуваннями, репліками, мімікою, рухами, жестами; • розрізняє: – реалістичні і декоративні художні образи; – типи музики (копикова, пісенна, танцювальна, маршова); – уміє добирати художні засоби і матеріали для створення виразного художнього образу (за допомогою педагога); • прагне використовувати знайомі матеріали для здійснення самостійного творчого задуму; • для створення яскравого художнього образу по можливості поєднує роботу з папером (аплікація, конструювання, оригамі) і малюванням, ліплення з малюванням тощо;	Формування індивідуального художньо-естетичного досвіду в діяльності ЛОГО-АРТ. Створення умов для багатоспектної й захоплюючої активності дітей у художньо-естетичному опануванні навколишнього світу. Формування вміння співвідносити художній образ із засобами його виразності. Формування вмінь переносити набутий досвід (із незначною допомогою і самостійно) в нові умови та застосовувати його в творчих ситуаціях. Однчасне формування естетичного ставлення до світу та художнього розвитку засобами різних видів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва в естетичній діяльності. Вироблення вміння використовувати фантазію, уяву при виконанні навчальних дій.

	• завершує розпочатий педагогом малюнок, спираючись на власні уявлення; • за завданням педагога <i>впізнає</i> звучання музичного інструмента, <i>називає, знаходить</i> його серед інших, <i>фантазує, програвачи</i> продовження розпочатої мелодії; • <i>супроводжує</i> слухання музичного твору характерними рухами, мімікою, жестами, <i>створює</i> реалістичний або фантазійний образ засобами малювання, ліплення, конструювання, аплікації, оригамі (за допомогою педагога)	Поеталний розвиток від елементарного наочно-почуттєвого враження до можливості створення оригінального образу виразними засобами. Виховання художнього смаку й почуття гармонії, бажання створювати різноманітні художні образи. Виховання акуратності, інтересу до опанування навичками зображувальної, трудової, конструктивної діяльності, участі в мистецьких святах
❖ Емоційно-вольовий і ціннісно-смаковий розвиток. Можливі форми роботи: бесіди «Мистецькими стежинками», «Психогімнастика почуттів», імпровізація «Музичні фантазії», пантомімічні етюди «Я в мамі помічник», «Що роблю я, вігадай», проблемні ситуації, мультимедійні засоби, м/ф	<i>Узагальнення (1год)</i> • <i>розуміє</i> цінність професії в житті людини; • <i>проявляє</i> інтерес, <i>розуміє</i> цінність музичних і художніх творів як продуктів людської діяльності; • <i>уміє</i> помічати прекрасне в людях, оточуючому світі предметів; • <i>прагне підтримувати</i> чистоту і порядок у класі, школі, удома, <i>прикрашати</i> приміщення творами мистецтва, роботами однокласників і своїми власними; • <i>помічає, відзначає, уміє оцінити</i> естетичність і позитивні зміни в оформленні класу, коридорів, актові зали школи, <i>висловлює</i> свою думку про це (за допомогою педагога); • <i>прислухається</i> до думки дорослих, адекватно реагує на зауваження; • <i>розглядає</i> дві однакові тематичні аплікації (малюнки), різні за якістю виконання, копіним рішенням, <i>порівнює</i> їх і <i>відзначає</i>, яка з робіт сподобалася більше, <i>пояснює</i> (з допомогою педагога) чому саме; • <i>уміє відстежити, назвати, відтворити</i> свій емоційний стан на папері, у предметах ліплення чи аплікації, при роботі з піском (за допомогою педагога); • <i>помічає</i> вплив музики, кольору на власний емоційний стан (з допомогою педагога); • за допомогою кольорів, форм, звуків, рухів <i>передає</i> свій емоційний стан; • слухаючи музику, розглядаючи картину, переглядаючи виставу тощо, <i>відчуває</i> різноманітні емоційні переживання, <i>прагне поділитися</i> з дорослими і ровесниками враженнями від побаченого чи почутого; • <i>прагне відтворювати</i> в малюнку, аплікації, ліпленні емоційний стан створеного образу (веселий колобок, сумний заєць);	Формування емоційного ставлення до краси довколишньої дійсності і виробів художньої праці. Формування здатності до емоційних переживань, активного засвоєння художнього досвіду, самостійної творчої діяльності, саморозвитку й експериментування. Формування вміння ділитись своїми враження, проявляти емоції, почуття. Формування вміння гармонійно поєднувати кольори в малюнках. Поеталний розвиток від елементарного наочно-почуттєвого враження до можливості створення оригінального образу виразними засобами. Вироблення вміння використовувати фантазію, уяву при виконанні навчальних дій. Розвиток внутрішньо-, міжособистісного, вербального інтелекту.

ПОШУКИ І ЕКСПЕРИМЕНТИ

	• <i>імпровізує</i> під музику засобами малюнка, руху, мовлення (під керівництвом педагога); • <i>намагається контролювати</i> свій емоційний стан, використовуючи кольори і звуки; • для зняття психоемоційного напруження <i>працює</i> з глиною, пластиліном, солоним тістом (під керівництвом педагога); • <i>дотримується</i> правил чергування в класі, безпечного користування матеріалами та інструментами (під керівництвом педагога); • <i>прагне доводити</i> розпочату справу до кінця, <i>відчувати</i> задоволення від її позитивних результатів (під керівництвом педагога)	Виховання морально-етичних норм, витримки, посидючості, дисциплінованості, організованості, акуратності, цілеспрямованості, самостійності як необхідних якостей в оволодінні трудовою і навчальною діяльністю. Виховання відчуття задоволення від процесу виконання роботи та її позитивних результатів
❖ Когнітивний розвиток. Можливі форми роботи: дидактичні ігри «Хто це, що це, відгадай», «Загадки-забавлянки бабусі Меланки», «Чи зможеш назвати?», «Слідопити», «Розрізняйко», «Як краще розташувати?», «Чарівні шнурочки», розумова гімнастика, коригуюча для очей, мультимедійні засоби	<i>Узагальнення (1 год)</i> • <i>слухає і впізнає</i> звучання музичних інструментів і знайомі мелодії; • <i>визначає</i> тип музики (з незначною допомогою педагога); • <i>добирає</i> до музичного твору відповідний малюнок, фотографію тощо; • <i>слухає</i> мелодію, <i>визначає</i> її характер і <i>співвідносить</i> з певним персонажем (предметом, явищем) (з допомогою педагога); • <i>відтворює</i> відповідний ритм; • <i>диференціює</i> і по можливості <i>називає</i> образ (з допомогою педагога): – істот і неістот; – знайомі музичні, художні інструменти, їх призначення і способи використання; – реалістичні і декоративні художні образи; – візерунок серед інших декоративних образів; – статичне і динамічне положення об'єктів; • <i>характерні особливості</i> знайомих предметів; • <i>співвідносить</i> реальні предмети та їх зображення; • <i>розпізнає</i> площинні та об'ємні чорно-білі, неповні, контурні, • силуетні зображення знайомих предметів, істот (людей, тварин); - аналогічні зображення в умовах накладання одне на одне, зашлющення (з незначною допомогою педагога); • <i>порівнює</i> предмети за розміром, кольором, формою (за допомогою педагога); • <i>уміє</i> (за допомогою педагога): – візуально і на дотик визначати вид паперу (альбомний, глянцевий, оксамитовий, серветки); – орієнтуватися на площині аркуша паперу (центр, або середина, верхній – нижній, правий – лівий краї (кути); – відривати (відрізати) шматочки чи смужки паперу різної довжини і ширини;	Збагачення знань та уявлень про навколишній світ, вироблення інтересу й уваги до якомога більш різноманітних форм чуттєвого контакту з ним. Формування пізнавально-мовленнєвого досвіду, рефлексії, довірливості, усвідомленості. Формування вміння співвідносити положення аркуша із формою і розміром об'єкта зображення. Формування лексико-семантичних мовних явищ антонімії (розмірові поняття, колір, форма, міцність, матеріал тощо) та синонімії (гарний, чудовий, прекрасний) на матеріалі якісних прикметників на позначення характерних ознак художніх матеріалів та інструментів (на рівні імпресивного мовлення). Ампліфікація естетичної аперцепції. Розвиток логіко-математичного, вербального, просторового інтелекту. Виховання інтересу до різних видів мистецтва, сприймання і відчуття художньо-практичних образів, наповнення естетичного розвивального середовища.

❖ Мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи: сесія «У світі професій», сюжетно-рольові ігри «Супермаркет», «Лікарня», дидактичні ігри «Хто як голос подає?», «Де звучить?», «Чий лунає голосок?», «Дивись – не поміпийсь», психологічний етюд «Відгадай ким хочу стати», мотиваційно-активізуючі, динамічно-мовленнєві, фонетико-фонематичні, словниково-смислові, морфологічно-семантичні, граматично- значеннєві, синтаксично-інформативні ігри та вправи, мультимедійні засоби	– розглядати зображення чи натуральний предмет, називати його, по можливості обстежувати, визначати розмір і колір, форму цілого предмета чи його деталей; – орієнтуватися на площині зображення, розміру відповідної довжини, кольору, величини зображення, розміру отворів; • <i>прагне контролювати правильність виконання зображення чи виготовлення виробу шляхом порівняння проміжних результатів з натурою чи зразком (з допомогою педагога)</i>	Виховання морально-етичних норм, допитливості, кмітливості, акуратності, відчуття задоволення від процесу виконання роботи та її позитивних результатів
• <i>реагує на почутий голос, повертаючись у бік мовця;</i> • <i>регулює глибину дихання, силу голосу під час мовлення і співу, слідує за темпом (з допомогою педагога);</i> • <i>розрізняє та імітує мовленнєві і немовленнєві звуки;</i> • <i>визначає і називає місцезнаходження джерела звука (звучання музичного інструмента, аудіозапису);</i> • <i>слухає мелодію, співвідносить звучання зі звуками природи (ритмічні звуки на металофоні – звуки дощу – крап-крап-крап);</i> • <i>уважно дивиться, слухає, запам'ятовує і відтворює музичний (невербальний графічний) ритмічний малюнок (з допомогою педагога);</i> • <i>розрізняє і розуміє лексичне значення іменників (чоботи – черевки – капці), якісних прикметників (симпатичний (хлопчик) – красивий (вазон) – чудовий (настрій) – чарівний (візерунок); великий – товстий – широкий; маленький – тонкий – вузький), дієслів (малювати – фарбувати – розфарбовувати; різати – розрізати – надрізати – вирізати – відрізати – перерізати; різати – пиляти – рубати; шити – вишивати – зашивати – підшивати – пришивати) (з допомогою педагога);</i> • <i>диференціює і по можливості називає (з опорою на наочність, з незначною допомогою педагога і самостійно) (за наслідкуванням, спряжено, відображено за педагогом, іншими учнями, поскладове промовляння; промовляння, акцентоване на важких для вимови дитиною звуках);</i> – цілісні предмети, їх складові і розмір; – основні кольори (червоний, жовтий, синій); – геометричні фігури (круг, квадрат); – люди різних професій; – окремі знаряддя праці (сокира – молоток – пилака), дії, які ними виконують (рубать – забивають – пиляють); – одяг і взуття, їх складові (рукава, манжети, комір, кишені, гудзики, блискавка; підошва, шнурки, липучки, носок, язичок тощо), призначення, сезонність; – образні порівняння (папір білий як сніг, глина м'яка як тісто; сіра як мишка);	Формування бажання і вміння вербально спілкуватися, використовувати фонетично, лексично і граматично правильне зв'язне мовлення. Формування пізнавально-мовленнєвого досвіду. Формування правильних оптико-акустико-вимовних образів звуків. Формування лексичної системності. Формування вміння на слух сприймати і розуміти зміст речень і коротких текстів. Сприяння саморозвитку мовленнєвої системи. Розвиток оптико-просторового орієнтування. Збагачення словникового запасу образними засобами. Вправлення в словотворенні відносних прикметників. Уточнення диференційованого значення словотворчих морфем на позначення зменшувально-пестливих суфіксів іменників-назв робочих, художніх матеріалів, інструментів; граматичної категорії числа таких іменників. Стимулювання внутрішніх прагнень учнів до активного фонетично, лексично і граматично інтонаційно правильного зв'язного мовлення.	Формування морально-етичних норм, допитливості, кмітливості, акуратності, відчуття задоволення від процесу виконання роботи та її позитивних результатів

ПОШУКИ Й ЕКСПЕРИМЕНТИ

	• утворює відносні прикметники від іменників (папір – паперовий, картон – картонний) (з допомогою педагога); • слухає, чує, розуміє і виконує дво- та багатоступеневі вербальні інструкції педагога, по можливості коментує виконання власних дій; • залежно від особливостей мовленнєвого і психофізичного розвитку відповідає одним словом, словосполученням або реченням на запитання педагога (за потреби); • під час малювання, ліплення, виконання аплікації сприймає і запам'ятовує послідовність роботи, дотримується її та намагається елементарно прокоментувати (з допомогою педагога); • прагне словесно висловлювати свою думку, використовуючи правильне, фонетично, лексично і граматично, зв'язне мовлення (з допомогою педагога); • елементарно розповідає про сюжет композиції (з опорою на зразок); • формулює задум перед виконанням роботи, а після її виконання – вербальний дво- чи трислівний підсумок (за допомогою педагога)	Розвиток зорово-моторної координації. Розвиток вербального, музичного, тілесно-кінестетичного інтелекту. Виховання бажання оволодіти фонетично, лексично і граматично правильним зв'язним мовленням
Узагальнення (1 год)		
❖ Психосоціальний розвиток. Можливі форми роботи: психогімнастика «Ми такі різні», дидактичні ігри «Так чи не так?», «Нумо, швидше! Нумо, разом!», психологічний етюд «Дзвінок на урок», проблемні ситуації, шнуркування, зав'язування шпакі і шнурків, застібання гудзиків, застібок	• знає, що потрібно постійно доглядати за одягом і взуттям та робить це; • уміє зав'язувати шпакку, шнурки; • використовує різні способи шнуркування; • відтворює мелодію і слова пісні як індивідуально, так і в колективі (під керівництвом педагога); • виконуючи групу роботу, може під керівництвом педагога домовитися з однокласниками про виконання певної частки творчого задуму; • уміє: – підготуватися до уроку, підібравши приладдя, указане педагогом; – організувати робоче місце, чітко орієнтуватися на ньому; – зберігати правильну поставу, дотримуватися правил гігієни; – прибирати своє робоче місце після завершення роботи; – працювати в колективі під час виконання творчих робіт; – виконувати правила безпеки під час роботи з робочими інструментами і матеріалами	Удосконалення навичок самообслуговування як необхідний етап дорослішання. Формування індивідуальності в художній діяльності, вироблення вміння самостійно виконувати запропоновані завдання, доводити справу до кінця. Формування уявлень про правильну організацію робочого місця, уміння працювати як самостійно, так і в парах чи колективі. Розвиток внутрішньо-, міжособистісного, вербального інтелекту. Виховання здатності засвоювати нові способи поведінки. Виховання доброзичливого ставлення до оточуючих, інтересу до прекрасного, естетичний смак
❖ Фізично-мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи:	• відтворює ритмічні малюнки різної складності (з допомогою педагога, з опорою на наочність і без неї); • узгоджує ритмічний малюнок зі словами віршованого тексту (з допомогою педагога); • уміє (з незначною допомогою педагога):	Формування уявлень про виконання робочих рухів як взаємопов'язаних елементів трудового процесу, що забезпечують високу продуктивність праці, гарну якість роботи,

дидактичні ігри «Веселий дятлик», «Зайчики-барбандики», зафарбовування, шнуркування, вправи артикуляційної, пальчикової гімнастики, логоритмічні, кінезіотерапевтичні вправи, вправи з нормалізації м'язового тону. само масаж обличчя, вушних раковин, пальців, рук за допомогою су-джоків, масажних м'ячків і без них, артикуляційні, дихальні, голосові вправи, коригуюча гімнастика для очей, сухий басейн з крул	– правильно тримати пензлик, олівець, фломастер, ножиці, користуватися стеками; – малювати олівцем, із різною силою натискуючи на нього; – експериментувати, простежуючи отримання насиченіших кольорів залежно від сили натискування на олівець; – не виходячи за лінію контуру, зафарбовувати елементи предметів чи візерунків; – заповнювати контур пластиліном, аплікацією з рваного чи м'ятого паперу, доповнювати роботу малюнком; – використовувати різні художні засоби, створювати зображення предметів, зберігаючи пропорції їх частин і відповідне колірне рішення; – різати ножицями по наміченій лінії, правильно передавати їх ровеснику, класти на парту; – збирати природний матеріал (листя, насіння, палички, шишки, жолуді, каштани) і використовувати їх для виготовлення поробок, дотримуючись правил безпечної поведінки	збереження працездатності, мінімальну втомлюваність. Закріплення вміння правильно тримати пензлик, олівець, ножиці, користуватися стеками, лінійкою. Удосконалення способів і прийомів малювання різними зображувальними матеріалами, використання різних способів шнуркування. Формування здатності до емоційних переживань, активного засвоєння технічно-практичного досвіду, експериментування під час естетичного опанування світу. Розвиток вербального, музичного, просторового, тілесно-кінестетичного інтелекту. Виховання естетичного смаку, морально-етичних норм, організованості, самоконтролю, охайності, працелюбності, чуття колективізму, взаємоповаги, взаємодопомоги, інтересу до оволодіння навичками художньо-мовленнєвої діяльності
❖ Заключна діагностика. Можливі форми роботи: бесіда «Що я знаю, що я вмію», діагностичні навчально-ігрові та тестові завдання	Діагностична робота Учень / учениця: • проявляє інтерес до діагностичних завдань; • уважно слухає, чує, розуміє і виконує вербальні (невербальні) інструкції педагога; • отримує моральне задоволення від правильно виконаного завдання	Моніторинг стану сформованості основних психічних процесів і видів діяльності. Розвиток сприймання, уваги та пам'яті різних модальностей, основних мисленнєвих операцій, розуміння зворотного мовлення, уміння породження власних висловлювань, емоційно-вольової сфери, уяви. Виховання почуття відповідальності, інтересу до виконання діагностичних завдань, прагнення якомога краще виконати їх